

Végh Ferenc ny. vezérezredes:

NEMZETKÖZI SZAKIRODALMI SZEMLE

A NATO FELKÉSZÜL AZ ÚJ FENYEGETÉSEKRE

Harry Lye: Defence in a new decade: NATO prepares for new threats. Army Technology, 18. 02. 2020. <https://www.army-technology.com/features/defence-in-a-new-decade-nato-prepares-for-new-threats/> (Letöltés időpontja: 2020. 03. 28.), angol

Ahogy a NATO belépett fennállásának új évtizedébe, a 70 éves Szövetség elkezdett foglalkozni azzal, hogy a háború arca mára milyen mértékben változott meg. Harry Lye, a cikk szerzője a NATO vezetőitől és gondolkodóitól vett példákkal mutatja be, hogy a NATO miként alkalmazkodik az új fenyegetésekhez és kihívásokhoz.

„Ma új kihívásokkal nézünk szembe, és a legjobb hagyományainkkal összhangban tovább kell alkalmazkodnunk” – figyelmeztette az Egyesült Királyság védelmi minisztere, Ben Wallace a 2019. decemberi londoni NATO-értekezletre összegyűlt résztvevőket. „A hagyományos hadviselés megváltozott – folytatta. – A fenyegetések már nem csak hagyományosak, többé már nem csak nyíltak. Az ellenfeink a szürke zónából támadnak. Új harc-eljárásokat vetnek be, hogy megosszanak és destabilizáljanak bennünket. Új technológiák adta előnyök kiaknázásával az amúgy is bizonytalan világ bizonytalanságainak fokozására, és életmódunk aláásására törekednek.”

Ben Wallace szerint a Szövetség kiállta 70 év megpróbáltatásait, beleértve a hidegháborút, a berlini fal leomlását, az utóbbi időben a terrorizmus elleni háborút. A NATO-nak továbbra is készen kell állnia nemcsak a statikus hadviselésre, hanem a konfliktusok kiterjedésére olyan új területeken, mint az űr, a kibertér, vagy pedig a dezinformáció és a merényletek szürke zónája, ahol a háború szabályai még soha nem voltak ilyen bizonytalanok, mint most.

„A balti szövetségeseink, valamint az ukrán és grúz partnereink túl jól ismerik az ilyen cselekményeket – tette hozzá. – De ez a Szövetség egészében megtörténhet, így itt, Nagy-Britanniában is.”

„Mielőtt ezt a beosztást elvállaltam, több mint három évig az Egyesült Királyság biztonsági minisztere voltam. Láttam az árnyoldalakat, és láttam a társadalmainkkal szembeni napi támadásokat, amelyeket sokan nem látnak. Kibertámadások, dezinformáció, gyilkosság, korrupció. Valamennyit a nyílt és liberális társadalmaink ellen indítottak.”

Ez mind csak része a konfliktust érintő tengernyi változásnak, ami magában foglalja a (konfliktus) definíciójának, a benne részt vevő feleknek és a taktikának a változását is. Tehát miben állnak az új fenyegetések, amelyekhez a NATO-nak alkalmazkodnia kell?

Kína felemelkedése és a hiperszonikus fenyegetés

„A NATO most vizsgálja azokat a módszereket, amelyekkel az új és később megjelenő technológiák továbbra is megváltoztathatják a fenyegetettséget, a hiperszonikus rakétáktól kezdve a támadással szembeni döntéshozatali időnk csökkentéséig”, mondta Ben Wallace.

Erre Jens Stoltenberg főtitkár is emlékeztetett, amikor Kína felemelkedéséről beszélt, miután a NATO hivatalos nyilatkozatában először nevezte meg az országot. A NATO decemberi watfordi csúcstalálkozója után Jens Stoltenberg azt mondta: „Néhány héttel ez-

előtt Kína új, interkontinentális ballisztikus rakétát mutatott be, amely képes Európát és Észak-Amerikát elérni. Megjelentek a hiperszonikus és szárnyas rakéták. Több száz közep-hatótávolságú rakétát telepítettek, amelyek megsértették volna az INF szerződést, ha Kína is tagja lett volna a szerződésnek.”

A kínai Dongfeng–17 hiperszonikus rakéta, amely kiemelkedő szerepet játszott Kína 2019. évi Nemzeti Ünnepi felvonulásán, azzal fenyeget, hogy zavart okoz a Kína környezetében lévő hatalmi egyensúlyban, és ez az egyik olyan, ultragyors siklórepülőn szállított fegyver, amely a hangsebességnél ötször gyorsabban ér el egyszerre több célt, ami elhárítás nagyban megnehezíti a légvédelem számára.

A NATO közel sem akar új ellenséget létrehozni egy új régióban. Ehelyett az ország szigorúbb figyelemmel kísérésére és a fegyverzet-ellenőrzési megállapodások kidolgozására törekszik. Ahogyan Jens Stoltenberg a csúcstalálkozó előtti napon, a NATO kötelezettségvállalásai rendezvényen elmondta: „Ez nem arról szól, hogy a NATO-t a Dél-kínai-tenger felé mozdítanánk, hanem annak figyelembevételéről van szó, hogy Kína közelebb kerül hozzánk.”

Az a gondolat, hogy Kína közelebb kerül a Nyugathoz, Róbert Vass, a Globsec politikai elemző intézet alapítójának és elnökének a hangját is tükrözi, aki elmondta nekünk: „A kínai befektetések meglehetősen nagyméretűek, és növekszenek Európában. Az »Egy övezet, egy út« kezdeményezés kiépítésére törekednek, ami nemcsak gazdasági, de politikai projekt is, és Kína politikai befolyását növeli Európában. Tudnunk kell erről. Nem azt mondom, hogy ez jó vagy rossz, de tisztában kell lennünk a befolyás mértékével.”

Róbert Vass hozzátette: „Nem akarhatunk kínai falat létrehozni a két világ közt. Ez nem lenne jó válasz.” Elmondta, hogy fontos elkerülni a Kínával való konfrontációt, bár a folyamatban lévő kereskedelmi háborúk ezt megnehezíthetik.

Az Egyesült Államok már régóta vitatja azt, hogy a NATO szövetségesei kínai infrastruktúrát használnak. Az európai nemzetek már korábban hajlandóak voltak elfogadni a kínai befektetéseket, miközben ugyanezt más kontinensek esetében elutasítják. Most azonban úgy tűnik, hogy ebben a kérdésben a Szövetség álláspontja egységes.

Jens Stoltenberg elmondta: „Első alkalommal foglalkoztunk Kína felemelkedésével – mind a kihívásokkal, mind a lehetőségekkel –, valamint a biztonságunkra gyakorolt következményekkel. A vezetők megállapodtak abban, hogy mint Szövetségnek együtt kell foglalkoznunk a kérdéssel.”

Az érv lényege az „együtt”. Ben Wallace, bár nem kifejezetten Kína témájában, rámutatott beszédében arra is, hogy a felmerülő fenyegetésekre létfontosságú az egységes válasz: „Együtt kell kiállnunk; nincs külön üzlet, nincs külön hang. Ellenségeink a megosztásra törekszenek, ők finanszírozzák és célozzák meg ezt a megosztást. Nem hagyjuk, hogy sikerüljön nekik.”

A kiber-, az űr- és a hiperháború

Az űr és a kibernetika azok az új területek, amelyek felé a NATO szintén odafordult. A decemberi NATO-csúcstalálkozón a Londoni Nyilatkozat hatodik szakaszában a következőkben állapodtak meg: „Az űrt a NATO számára műveleti területnek nyilvánítottuk, felismerve annak fontosságát a biztonság megőrzésében és a biztonsági kihívások kezelésében, miközben tiszteletben tartjuk a nemzetközi jogot.”

A kibertér témájában a nyilatkozat a következővel egészült ki: „Fejlesztjük eszközeinket, hogy reagáljunk a kibertámadásokra, és erősítjük képességünket arra vonatkozóan,

hogyan felkészüljünk a hibrid harcjelzásokra, felszámoljuk azokat és védelmet nyújtunk az olyan eljárások ellen, amelyek veszélyeztetik biztonságunkat és társadalmunkat.”

Ezzel a kiegészítéssel a NATO elismeri, hogy a konfliktus új területekre terjed ki. A 21. században egy regionális konfliktus gyorsan kifejlődhet a légtérben és a kibertéren keresztül, mindent érintve, az otthonoktól kezdve a kormányzati infrastruktúráig és a katonai létesítményekig.

Róbert Vass ezt „hiperháborúnak” nevezte, ahol a konfliktusban a tradicionális és az újonnan felbukkanó területek összeolvadnak. Ahogy mondta: „A tradicionális tartományból a kibertér biztonságára és a dezinformáció elhárítására térünk át, sőt azt mondanám, hogy a hiperháború a tradicionális eszközök kombinációja a számítógépes, dezinformációs eszközökkel. Egyszerűen szinte felfoghatatlan nagyságú és számtalan szintre kiterjedő terület lesz az, amire ezek hatással lesznek.”

Ben Wallace, aki beszédében vázolta Valerij Geraszimov orosz vezérkari főnök doktrínáját (amely a katonai, technológiai, információs, diplomáciai, gazdasági, kulturális és egyéb eljárások ötvözését ajánlja a stratégiai célok elérése érdekében), visszahangozta Róbert Vass hiperháborús elképzelését, mondván: „A közösségi média az internetes és a nyitott társadalmak révén páratlan lehetőségeket kínál versenytársainknak céljaik eléréséhez, így a Geraszimov-doktrína megállja helyét. A hibrid hadviselés az új valóságunk. Ez állandó, és valamennyi célunk tekintetében kihívást jelent.”

A kibertér- és űrkutatásnak a szárazföldön, a légtérben és a tengeren egyaránt történő előmozdítása olyan lépés, amely elősegíti a NATO-nak a konfliktus szürke zónáiban meglévő új fenyegetésekkel szembeni ellenálló képességének felépítését, lehetővé téve a Szövetség számára, hogy agresszívebben építse fel védelmének alapjait. Ezzel a NATO háromirányú megközelítést fog alkalmazni.

A szövetségi érvek és fenyegetések eredményeként a kiadásokkal kapcsolatban az európai és kanadai szövetségesek 2024-ig további 400 milliárd dollárt fektetnek a védelembe, ami több mint kétszerese annak, amit Kína a Nemzetközi Stratégiai Tanulmányok Intézete becslése szerint évente költene védelemre.

Ez a beruházás Jens Stoltenberg szerint teljes szövetségi szintű innovációs ösztönzéssel párosul. „Tehát például abban is megállapodtunk (NATO), hogy többet kellene befektetnünk a kutatásba és a fejlesztésbe – mondta. – Megkaptuk ezt a 20%-os ígéretet, ami azt jelenti, hogy a védelmi költségvetés 20%-át kutatásra, fejlesztésre és új képességekre történő beruházásokra kell fordítani.”

A NATO a múltban számos kihívással szembesült, és bizonyított tapasztalattal rendelkezik az azokhoz való alkalmazkodásban. A béke fenntartása érdekében az új évtizedben ezt folytatnia kell, mivel új fenyegetések jelennek meg.

A KÜLÖNLEGESEK KIKÉPZÉSE A JÖVŐBELI HARCHOZ ALKALMAZKODIK

Kyle Rempfer: Army spec ops training changes for future fight. Armytimes, 04. 02. 2020. <https://www.armytimes.com/news/your-army/2020/02/04/army-spec-ops-training-changes-for-future-fights/> (Letöltés időpontja: 2020. 03. 28.), angol

A „zöldsapkás” jelöltek egy bombarobbanásra a fák közé rohannak egy táborból, ahol nem sokkal korábban még a gerillaöfönkökkel beszélgettek. A robbanásban fél tucat gerilla sebesült meg. Amikor a sebesülteket azonosítják, az egyik helyi harcosnál mobiltelefont találnak.

– Ő aktiválta a bombát – mondja a gerillafőnök az amerikaiaknak.

– Biztos benne? – kérdezi a „zöldsapkások” vezetője. – Volt összetűzése a fickóval a közelmúltban?

Az amerikaiak ki akarják hallgatni a „köpönyegforgatót”, ám a gerillafőnöknek más tervei vannak.

A táborban az oktatók puskalövés hangját hallják az erdőből. Ahogy a különleges erők oktatója szokta mondani, a törvénytelen öldöklés „nem éppen az ideális megoldás”.

Ez a drámai képzési forgatókönyv a jelölteket szituációs dilemmába helyezi. A „zöldsapkások” jelölteknek segíteniük kell a gerillafőnököt abban, hogy jó döntéseket hozzon, még akkor is, ha „erős a személyisége”. A nap végéig a „zöldsapkásoknak” fel kell mérniük, hogy megbízható-e a partnerük, ismeri-e például az olyan törvényeket, amelyek megtiltják a katonai segítségnyújtást azoknak, akik megsértik az emberi jogokat (pl. a Leahy-módosítások).

Ez a gyakorlat nem más, mint az Egyesült Államok hadserege különleges erőinek képesítési tanfolyamán a megújult harcászati készségek elsajátításának szakasza, amelyet kéthetes külföldi katonai kiképzés követ, mielőtt a 12 fős különleges műveleti csoportok (Operational Detachment Alpha – ODA) elkezdenék a híres Robin Sage zárógyakorlatot. A Robin Sage egy irreguláris hadviselési gyakorlat, amelynek során a „zöldsapkások” ellenállási mozgalmakat használnak fel az ellenfél erőinek kiűzésére vagy megbuktatására, a külföldi honvédelmi kiképzésben pedig a kormányok stabilizálása, valamint a lehetséges szövetségesek felkutatása a cél.

A Q (kvalifikációs) tanfolyam – ahol a csoportok katonáit a szakirányoknak megfelelően külön-külön képezik ki, így ki-ki híradó, egészségügyi, fegyveres vagy műszaki kiképzést kap – ebben az évben nagy változáson ment keresztül: próbálta felkészíteni a szereplőket Oroszország és Kína rendreutasítására, amelyre a Pentagon értékelése alapján is szükség van.

A cikkíró Patrick B. Roberson tábornok szavain keresztül kezdi bemutatni a különleges kiképzését. „Bennünket, különlegeseket kifejezetten a háborús küszöb alatti fegyveres konfliktusokra képeznek ki” – mondja a Fort Bragg-i John F. Kennedy Különleges Hadviselési Központ és Iskola (John F. Kennedy Special Warfare Center and School, USAFJFKS-WCS) parancsnoka.

Amikor háború tör ki egy olyan országban, ahol „zöldsapkások” képezték ki a külföldi partnert, „ott a háborút rövid idő belül bármilyen típusú konfliktussá alakíthatjuk, és a partnereinket elsőrendű erőnként vethetjük be”, állítja Roberson.

Ám nem csak Kínával és Oroszországgal kell szembezállni. Versenyezni kell a befolyásért és az új partnerekért az indiai-óceáni térségben és Afrikában is. A „zöldsapkások” külföldi katonai misszióit e célnak rendelik alá.

„Mi a honi, belföldi erőket képezzük ki, ezt Oroszország és Kína nem csinálja” – ezt már a „zöldsapkások” egyik vezetője közli a háromnapos tökéletesített tanfolyam áttekintésekor.

A Q tanfolyamot úgy tervezték, hogy a „zöldsapkások” valamivel több, mint 12 hónap alatt fejezzék be, kivéve azok, akik egészségügyi katonának készülnek. Évente négy osztály indul, és a tanfolyamot összehangolják a Különleges Műveleti Parancsnokság pszichológiai műveleteivel és a polgári ügyekkel foglalkozók kiképzésével. „Ez lehetővé teszi a polgári ügyek, a lélektani műveletek (PSYOP) és a különleges erők (SF) több érintkezési pontjának integrálását az egész képesítési tanfolyam során”, tájékoztat Carla Kiernan ezredes, a PSYOP kiképzőzászlóalj parancsnoka. „Minden szakaszban részt kell vennünk a tervezésben, hogy hatékony megoldásokat biztosítsunk mindenki számára. Korábban a PSYOP kiképzése csak a felkelések elleni küzdelmekre összpontosított”, teszi hozzá Kiernan. Az ész-

szerű változások óta – amelyek körülbelül három héttel hosszabbítják meg az aktív PSYOP tanfolyamot – megismertetik a katonákat a külföldi honvédelemmel és kiemelt figyelmet fordítanak a stratégiai tervezésre a diplomataknál.

A „zöldsapkás” képzés azon fázisa, amelynek során a katonák egészségügyi, fegyverzeti, műszaki és kommunikációs szakemberekké válnak, most megelőzi a harcászati képzést. A kiválasztott jelentkezők a harcászati képzésük megkezdése előtt tanulják meg a saját szakmájukat. A felesleges kiképzési anyagot eltávolították, ezzel a közel kétéves kurzust lerövidítették.

Egy évtizede még a Q tanfolyamot új harcászati és technikai eljárásokkal zsúfolták tele, amelyek az aktív háborúkban szerzett tapasztalatokra épültek. Az ODA-nél korábban 1:1 arányú volt a telepítési és a pihentetési idő. A rövid időintervallum két telepítés között azt jelentette, hogy a Q kurzus „termékének” (a kiképzett katonának) sokkal felkészítettebbnek kellett lennie, mivel a változások folyamatosan mentek végbe. „A gyors váltásokat figyelembe véve Irak és Afganisztán között, a katonáknak nem volt sok idejük arra, hogy a kollektív kiképzés feladatait teljesítsék”, mondja Stuart Farris ezredes, az 1. Különleges Hadviselési Kiképző Csoport parancsnoka.

Most azonban a telepítési arány körülbelül 1:2, azaz a hat hónapos telepítés után egyéves pihenési-felkészülési idő következik. Ez több időt jelent a csoportszintű kiképzés számára, és a Q kurzushoz hozzáadott kiegészítő utasítások némelyike vagy a közel-keleti konfliktus tapasztalatai felhasználhatók a kiképzés során.

„A kiképzési program megújítása során a vezetők megkapták a lehetőséget arra, hogy töröljék az elavult képzési feladatokat, és olyanokat találjanak helyettük, amelyekre a »zöldsapkásoknak« jelenleg szükségük van”, mondja egy „zöldsapkás” tiszt, aki az MOS képzést vezeti (a Microsoft Office Specialist – különleges műveleti szakképzés – az egyes szakszemplicumokra készít fel – *a szerk.*). Például a „zöldsapkás” kommunikációs szakembereket az alapfeladatok elsajátítása során már nem tanítják meg a számítógép telepítésére. Ezt a készséget meg lehet tanítani csoportonként, ha szükség van rá. A Q tanfolyamon például már évekkel ezelőtt megszűnt a morzész kiképzés.

Néhány kiképzési téma visszahozása a műveleti csoportok számára segít abban, hogy a „zöldsapkások” arra a harcászati eljárásra összpontosítsanak, amely relevánsabb lesz a világnak abban a régiójában, ahol bevetik őket. „Előfordulhat, hogy az improvizált robbanószerkezetek (IED) elleni intézkedések némelyike nem működik olyan jól Kandahárban, mint például Herátban, ami jellemzően hidegebb hely és ahol a termikus eszközzel az IED-t jól lehet látni, mivel a talajban lévő fém hőmérséklete is változik”, hozza fel a példát egy oktató arra, hogy a harcászati tanfolyamok mennyire változatosak lehetnek egy országon belül is.

A parancs meghatározta a 18B lőfegyverek (ez az egyik szakszemplicum, a „Bravo” fegyverspecialista – *a szerk.*) alkalmazási körét is. „Egy teljes napot töltünk el egy adott fegyver megismerésével, és alaposan megvizsgáljuk, milyen kritikus fegyvereket alkalmaznak az egész világon, és melyek azok a fegyverek, amelyek a legjobbak” – állítja a „zöldsapkás” tiszt. Például egy bizonytalan délkelet-ázsiai fegyvert nem szükséges minden 18B-s fegyverspecialistának megtanulnia, elég, ha az arra a régióra szakosodtak megérkezésük után egy napot töltenek azzal, hogy megismerkedjenek velük.

A tanfolyam változásai tükrözik az aktív ODA-k véleményét is. Az egyik ajánlás az volt, hogy az aknavetőképzést 18B-osok esetén nem szabad megváltoztatni. „Elmondták, mit akarnak, és mit nem akarnak; mit hagynának el a kiképzésből, amire már nincs szükség. Így építettük be a javaslatokat a kiképzési tervekbe”, árulja el egy „zöldsapkás” tiszt.

A tiszt elárulja azt is, hogy a tanfolyamváltásokkal kapcsolatos zászlóaljszintű visszajelzés nagyrészt pozitív volt, bár az ODA szintjén néhányan tétováztak. A már csoportoknál, beosztásban lévő „zöldsapkások” gyakran azt szeretnék, hogy a Q tanfolyam a legjobb „kész” szakemberekkel lássa el őket, anélkül hogy azért aggódnának, mennyi időt vesz igénybe a képzés. „Körülbelül egy év múlva megnézzük, s akkor már visszajelzéseket is kapunk”, teszi hozzá a tiszt.

Az első új tematikájú tanfolyam 2019 szeptemberének közepén kezdődött, 2020 áprilisában fejeződött be, és 2020 szeptembere környékén kezdik meg a nyelvoktatást.

Néhány missziótervezési és helyszíni gyakorlat, amelyeket korábban alkalmaztak az MOS-képzésben, feleslegesnek bizonyult, mivel a jelöltek ismerhetik ezeket a forgatókönyveket a Robin Sage gyakorlat során. A programok átalakítása jelentősen lerövidítette a kurzus befejezési idejét. „Az egy év körülbelül a megfelelő időtartam”, állítja Farris.

A változások már nem vonatkoznak Rick Lamb nyugállományú „zöldsapkás” vezénylő zászlósra, aki Mogadishuban és Panamában szolgált. „Szerintem ez jó ötlet. Nem kételkedem benne”, mondja, és hozzáteszi, hogy a Q tanfolyam körülbelül egy évet vett igénybe az 1980-as évek közepén is. „Először átestél a kiválasztáson és az értékelésen, majd végigmentél az MOS-oktatáson. Ezt követően átvetted a nem hagyományos hadviselés részt, aztán kimentél, és megcsináltad a Robin Sage-t.”

Az egyik magas beosztású oktató szerint a Q tanfolyamot alkalmassági tesztnek és nem befejező iskolának kell tekinteni. „A valódi tanulás, a valóban »zöldsapkássá« válás csak az ODA-ban történik meg”, teszi hozzá.

Roberson 2019 nyarán Kurt Sonntag vezérőrnagytól vette át a Különleges Hadviselési Központ és Iskola parancsnoki teendőit. Sonntag parancsnoki időszakát és az általa bevezetett változásokat egy névtelen „zöldsapkás” oktató e-mailben kritizálta 2017-ben. Azt állította, ezeknek az volt a céljuk, hogy növeljék a kibocsátások arányát, és biztosítsák, hogy nők is el tudják végezni a tanfolyamot. A tény azonban az, hogy novemberig csak három nő végezte el a kiválasztó tanfolyamot, és egy sem fejezte be a Q kurzust. A vezetés szerint a 24 napos kiválasztási tanfolyamon semmi sem változott az optimalizálás terén. A tanfolyam minden változtatására a műveleti erők kérésére és bevonásával került sor.

„Minden nemzedék azt gondolja, hogy az utolsó kemény osztályon ők jutottak át – mondja Farris. – Én viszont, amikor látom, hogy a jelöltek túljutnak a tanfolyamon, azt hiszem, sokkal jobbak, mint mi voltunk.”

A tanfolyam-optimalizálás nem csak a „zöldsapkásokra” vonatkozik. Az 1. Speciális Hadviselési Kiképző Csoport három feladatkörre történő felkészítés képzési folyamatát felügyeli, ezek mindegyike a szakág igényei szerint, testre szabott, külön záró gyakorlattal fejeződik be. Általában véve a polgári ügyekkel foglalkozók a helyi kormányzás létrehozására összpontosítanak, a PSYOP a médián keresztül folytat befolyásoló kampányokat, a különleges erők pedig létrehozzák és kiképezik a gerillaerőket. Ez mind változatlan marad a kiképzés alatt, de az optimalizálás végül mindhárom területet átfogja, és egy sorba állítja.

A három tanfolyam támogatja egymást a csúcsteljesítmény elérésében, miközben a polgári ügyeknél megvizsgálják a nyereség stabilizálásának lehetőségeit, a „zöldsapkás” hallgatók a partnererőket irányítják, és a csapatok első lépcsőjét vezetik a konfliktushelyzetnek megfelelően, a jelöltek által küldött jelentéseket pedig a PSYOP-kiképzendők használják fel üzenetküldési feladataik teljesítése során.

A csoportvezetők szerint az új tanfolyam segíteni fogja a kiképzendőket a három „törzs” készségeinek megértésében. Az új képzés arra készíti a PSYOP-katonákat, hogy

proaktívabbak legyenek az üzenetküldés területén. Néhány változtatás olyan tanulságokat foglal magában, mint például hogyan kell kapcsolatba lépni a Külügyminisztérium tisztviselőivel, és hogyan lehet felhasználni a közösségi médiát a partnererők támogatásában, mivel mindkettő szerepet játszott a közelmúltbeli konfliktusokban.

„Szíria és a Fülöp-szigetek emlékeztetnek bennünket arra, hogy miben fejlődünk – mondja a kurzust vezető PSYOP-tiszt. – A fiaim Szíriában kiépitették a helyi törzsi tanácsok médiaképességét. Sok partnerünk ért a médiához, főleg a fiatal generáció. Ugyanakkor azt tanítjuk, hogy miként járhatunk el egy olyan konkrét helyzetben vagy viselkedés esetén, amelyet meg szeretnénk változtatni.”

Szíria és Irak tanulságai sok különleges művelet vezetőjét készítetik gondolkodásra Fort Braggban. Roberson korábban az Iszlám Állam ellen harcoló különleges műveleti csoport parancsnokaként szolgált. Az akkor szerzett tapasztalatai hatással voltak a hadsereg különleges műveleti kiképzésére.

Az irakiak elit terroristaellenes csapatait (közismerten az „Arany Hadosztályt”) eredetileg az amerikai hadsereg szervezte meg és képezte ki 2003-ban. Amikor az amerikaiak visszatértek Irakba, az „Arany Hadosztály” „élenjáró” haderőként viselkedett. Ez volt az első alkalom, amikor a bevetésükkel több mint kétéves ISIS-megszállás után rést ütöttek Moszulon. „2015-ben jöttünk vissza, és ők voltak a partnereink az ISIS ellen. Irak és Szíria számára az ISIS volt a rivális erő. Tehát mi képesek voltunk rákapcsolódni arra az erőre, amelyet mi építettünk fel, és egészen a győzelemig velük voltunk”, mondja Roberson.

Az amerikai erők által kiképzett külföldi állampolgárok szintén befolyásolták saját országuk nemzeti védelmi terveinek kidolgozását. A Különleges Hadviselési Központ és Iskola vezetői szerint az ő kiképzésük továbbgyűrűző hatása évtizedekig érződni fog. „Ilyen a verseny [...] Azért megyünk ezekre a helyekre, hogy mi legyünk ott, és ne az ellenfeleink. Azért megyünk oda, hogy mi legyünk az ő választott partnereik. És haladunk fölfelé a rendszereiken, a Védelmi Minisztériumuktól a Belügyminisztériumukig, és igen, végül bennünket fognak választani, nem az ellenfeleinket.”

SZÍRIA TÖRÖK SZEMMEL

Can Kasapoglu: Turkey's military policy in Syria: implications for NATO. NDC POLICY BRIEF No 04 – 02. 2020. <http://www.ndc.nato.int/news/news.php?icode=1422> (Letöltés időpontja: 2020. 03. 28.), angol

A cikk szerzője, Can Kasapoglu – az isztambuli EDAM agytröszt biztonsági és védelmi programjának igazgatója, valamint a Német Nemzetközi és Biztonsági Ügyek Intézete (SWP) törökországi tanulmányi központjának (CATS) kutatója – török szemmel vizsgálja a szíriai eseményeket.

Cikkének bevezetőjében áttekinti Törökország Szíriával kapcsolatos stratégiai prioritásait, s megállapítja: három évtized alatt Ankara szíriai stratégiája jelentős változáson ment keresztül. Ezután részletesen elemzi a török–szír stratégiában bekövetkezett változásokat.

Az 1990-es évek végén Törökország elsődleges célja volt véget vetni annak, hogy a szír Háfez el-Aszad-rezsim a megbízójaként használja a terrorista szervezetként számontartott török PKK-t (Kurd Munkáspárt). Ankara a fenyegetés elleni küzdelemhez ügyesen kidolgozott kényszerítő diplomáciát folytatott, a török fegyveres erők támogatásával. Ezt az eltökélt politikát még Törökország egykori elnöke, Szulejmán Demirel alakította ki, és a szövetségek ügyes kiaknázásán alapult, különös tekintettel a török és izraeli stratégiai partnerségre.

1998 októberében Szíria megadta magát. A Baasz-rendszer megszüntette a biztonságos menedéket a szakadár PKK alapítója, Abdullah Öcalan számára, aki Törökországban ezrek haláláért volt felelős. Ugyanebben az évben Damaszkusz aláírta az adanai megállapodást, és megígérte Ankarának, hogy abbahagyja a Törökországot célzó terrorista csoportok támogatását.

A következő időszakban (a 2000-es évek elejétől a 2011-es regionális zavargásokig) a török politika a Szíriával való történelmi örökség megújításán dolgozott. Ez idő alatt Ankara társadalmi, kulturális és gazdasági integrációra törekedett Szíriával – például eltörölték a vízumot, előmozdították a szabad kereskedelmet és közös kabinetüléseket tartottak. Törökország külpolitikáját Ahmet Davutoğlu külügyminiszternek, későbbi miniszterelnöknek (2014–2016) a „stratégiai mélység” koncepcióban és a neoottomán politikai ideológiában megfogalmazott elgondolása formálta. Davutoğlu, hivatkozva David Laingre és az antipszichiátriai mozgalomra, azt állította, hogy a török nemzet elidegenedett a gyökereitől, identitásválságban szenvedett, s emiatt követett el bűnös támadásokat a Közel-Keleten.

2011-től, az „arab tavasz” kitörésétől kezdődően a törökök nagy reményeket fűztek Törökország modellértékű státusához. Davutoğlu 2012 áprilisában a török parlament előtt kijelentette, hogy Ankara a közel-keleti változások „mestere, úttörője és szolgálója”. Öt évvel később a török adminisztráció letett ezekről a törekvésekről. A 2017. évi davoszi tanácskozáson Mehmet Şimşek miniszterelnök-helyettes kijelentette, hogy az Aszad-rezsim elleni törekvések kikerültek kormánya fókuszából. Tény, hogy 2015-ig Törökországnak a határainál megjelenő, valódi biztonsági problémákkal kellett foglalkoznia: a szíriai orosz hadjárattal, a határvárosokat fenyegető ISIS-rakétákkal, a menekültek beáramlásával és a PKK utódainak gombamód való szaporodásával.

A szerző itt felteszi a gondolatébresztő kérdést: Ankara (a transzatlanti politikai közösség nagy részével együtt, beleértve az USA kormányát) vajon miért nem volt tisztában a szíriai Baasz-rezsim rugalmas ellenállási képességével? Tény, hogy a zűrzavar elején történt néhány olyan esemény, amely a rendszer összeomlását jelezte. Ilyen volt 2012-ben Manaf Tlass dandártábornok (a Szíriai Köztársasági Gárda parancsnokának, a Baasz-rendszer egyik legmarkánsabb szunnita alakjának, Bassár el-Aszad közeli barátjának, Háfez el-Aszad régóta hivatalban lévő védelmi miniszterének, Musztafa Tlass fiának) bukása. A legjelentősebb elemzési hiba azonban a szír biztonsági rendszer téves fogalmi felfogásából származott. Az „arab tavasz” többi országával (Egyiptom, Tunézia és Líbia) ellentétben a gyújtópontot képező Szíriai Arab Fegyveres Erők (SAAF) szektákból áll. Háfez el-Aszad pretoriánus testőrségét az alavita vallási közösség (az iszlám vallás síita ágának egyik alága – *a szerk.*) köré építette, ahonnan az Aszad klán is származik. Az elit egységek, mint Bassár testvérének, Maher el-Aszadnak a 4. páncélosadosztálya, a Köztársasági Gárda, a légierő, a hírszerző és különleges erők, bizonyos kiváltságokkal és jobb felszereléssel rendelkeznek. Feladatuk elsősorban a rendszer megóvása a külső és belső fenyegetésekkel szemben. Miután a civil zavargások feltárták a szír társadalmi hiányosságok okait, az erőszak átcsapott a szekták közötti polgárháborúba. A fegyveres konfliktus elkerülhetetlenül megszilárdította a pretoriánus erőket, s az alavita szekta a SAAF részévé vált. Ráadásul a rezsim katonai rendszere és a szovjet kémhálózat megakadályozta a tömeges dezertálásokat a harci egységeknél, annak ellenére, hogy a SAAF jelentős katonaeót veszített el. Amikor 2011-ben kitört a polgárháború, a fegyelem megtartása érdekében az önálló alegységeket nagyobb, hagyományos formációkba szervezték. Ezenkívül, miután a rezsim látta a mozgósítási erőfeszítések kudarcát, félkatonai szervezetek létrehozását választotta, gyakran Teherán segítségével. Végül az iráni és az orosz támogatás Aszad haderőit kedvező irányba fordította, miközben a fegyveres

ellenzéket a szalafita dzsihadista mozgalmak és a terrorista hálózatok (ISIS és az al-Kaida leányvállalatai) veszélyeztették. A rezsim szándékosan ösztönözte ezt a tendenciát azért, hogy szelektíven célozza meg a mérsékelt ellenzéki csoportokat.

Két repülőgép lelövése és a NATO reagálása volt a fordulópont Törökország számára. 2012. június 22-én a SAAF lelőtt egy török RF-4E felderítő-repülőgépet. Az esemény után Ankara szigorította a harcérintkezés szabályait a szír légtérből érkező repülőgépek elfogására. Három évvel később, 2015 novemberében az új harcérintkezési szabályok alkalmazásával a határ mentén őrjáratoló török harci gépek a török légtér tartós megsértése után egy orosz Szu-24M harci gépet lőttek le. Ez különleges kihívás volt a Szövetség számára. Ankara a Washingtoni Szerződés 4. cikkével összhangban azonnal követelte az Észak-atlanti Tanács összehívását. A rendkívüli közgyűlést követően J. Stoltenberg főtitkár felszólította a feleket az eskaláció megállítására. Törökország valószínűleg szigorúbb választ várt a NATO-tól. E fordulópont előtt a Latakiaiban és Tartúsban állomásozó orosz kontingensek elenyésző földi bázisú légvédelmi képességgel rendelkeztek (csak korlátozott számú Pancir-SZ1 önjáró rövid és közepes hatótávolságú légvédelmi komplexumuk volt). Ezt követően az orosz hadsereg azonnal elkezdte a fejlett SAM (felszíni telepítésű légvédelmi rakétarendszer) rendszerek telepítését Szíriában. Az SZ-400 (SA-21 Growler) és az SZ-300V4 (SA-23 Gladiator) nagy hatótávolságú légvédelmi rakétarendszerek keveréke, valamint a közepes hatótávolságú BUK-M2 (SA-17) légvédelmi komplexumokkal veszélyes légvédelmi ernyőt hoztak létre a szír légtérben és azon túl. Moszkva további Pancirokat is küldött (SA-22). Valójában Oroszország gyakran játszotta ki a „SAM-kártyát” a hadjáratai során, például az SZ-300 PM-2 átadását a Szíriai Arab Fegyveres Erőknek, miután egy orosz elektronikus hírszerző repülőgép véletlenül lezuhant egy szíriai izraeli légitámadás során 2018-ban.

Can Kasapoglu cikke további részében elemzi a török-NATO nézeteltéréseket és feltárja annak okait.

A török földön telepített több szövetséges rakétavédelmi kontingens története arról mesél, hogyan változott meg Törökország véleménye a NATO-ról a szíriai polgárháború során. A SAAF évtizedek óta rendelkezik félelmetes ballisztikusrakéta-arsenáljával, amely halálos tömegpusztító fegyverekkel van kombinálva. A hidegháború idejéből származó, dekódolt hírszerzési adatok arra mutatnak rá, hogy Háfez el-Aszad szorgalmasan bővítette Szíria támadó vegyi fegyvereinek (CW) bevetési képességeit és támogatta az R-11 (Scud) harcászati, hadműveleti ballisztikus rakéták felsorakoztatását, amelyek a vegyi fegyver alkalmazásának elsődleges eszközei. Damaszkusz stratégiai fegyveres képességeit tovább növelte árnyalt együttműködése Teheránnal és Phenjannal. A polgárháború kitörésekor a SAAF stratégiai fegyverkészlete elsősorban FROG (Luna-M) kis hatótávolságú ballisztikus rakétákból, SS-21, Scud-B, Scud-C és Scud-D hadműveleti ballisztikus rakétákból állt, amelyek a közel-keleti térség legnagyobb hatótávolságú támadó fegyverei közé tartoztak, ide értve a halálos idegmérgeket, a Szarint és VX.10-et is. A szíriai rezsim 2012 végétől kezdett ballisztikus rakétákat, 2013 elejétől pedig vegyi fegyvereket bevetni. Törökország nem rendelkezett megfelelő védelmi képességgel a fenyegetés elhárítására. Mivel a helyzet hasonlított a korábbi iraki válságokhoz, Ankara segítséget kért a NATO-tól. 2013-ban az Egyesült Államok, Németország és Hollandia hat Patriot közép-hatótávolságú légvédelmi rakéta üteget szállított Törökországnak. Ezek az átcsoportosítások segítettek Ankara honvédelmi támogatását. Később azonban az összes korábbi Patriot-szolgáltató ország úgy döntött, hogy visszavonja ütegeit Törökországból (Hollandia 2014-ben, az USA és Németország 2015-ben). Noha ezt technikai megfontolásokkal és a fenyegetésértékelés változásával magyarázták, a török politikai közösség politikai indíttatásúnak tekintette a

visszavonásokat. A kivonások ellenére a kontingenseket később spanyol Patriotokkal és olasz SAMP/T-vel pótolták.

A NATO 2018-as brüsszeli csúcstalálkozójának nyilatkozatában aggodalmát fejezte ki a török földet veszélyeztető szíriai rakéták miatt. Ugyanakkor 2019 októberében, amikor Ankara elindította a Béke Forrása hadműveletet (Operation Peace Spring) a PKK-hoz kapcsolt kurd milíciák ellen Szíria északkeleti részén, ismét felbukkantak a nyugati nemzetek Törökországgal szemben alkalmazott fegyverkiviteli korlátozásai. Ezúttal Olaszország határozott úgy, hogy visszavonja a SAMP/T elemeket, de Spanyolország is csak az utolsó pillanatban döntött úgy, hogy ott tartja a Patriotokat. Ennek ellenére a NATO megpróbálta a helyén kezelni az ügyet, és a tagországok közötti kétoldalú kapcsolatokra korlátozni a fegyverkivonási megbeszéléseket.

2016 és 2019 között Törökország három alkalommal indított katonai támadást Szíria ellen. Az első hadműveletben (Eufráteszi Pajzs hadművelet) mint NATO-tag dandárszintű hagyományos formációt telepített az ISIS leküzdésére. A második és a harmadik hadművelet (Olajág, Béke Forrása) elsősorban a PKK-hoz kötődő szíriai csoportokat célozta meg. A nyugatról Oroszország és keletről az USA által ellenőrzött szír légtér irányítása volt a legfontosabb nemzetközi ügy a törökországi hadjáratokban. A légtérkérdés komoly következményeit két példán keresztül szemlélteti a szerző.

Az első a 2018. február 3-án megkezdett Olajág művelet során következett be. Az al-Kaidához kötődő Hayat Tahir al-Sham (HTS) csoport lelőtt egy orosz Su-25 támadó repülőgépet Idlib felett. A pilótának sikerült katapultálnia. Földre érkezés után tüzpárbajba kezdett a HTS harcosaival, és végül, hogy ne foghassák el, kézigránáttal felrobbantotta magát. Oroszország erre azzal reagált, hogy február 5. és 9. között ideiglenesen lezárta a szíriai légtér általa kontrollált részét. Ebben az időszakban a török légierő nem tudott légi támogatást nyújtani a légtérben, s ennek hiánya jelentős nehézségeket okozott a harc téren.

A második a Béke Forrása hadművelet során történt. Törökországot a Pentagon kirekesztette az ISIS-ellenes koalíció légi tevékenységéből, és ez kritikus helyzetet teremtett. A határozat gyakorlatilag megfosztotta a török légierőt a közös megfigyelési és hírszerzési adatoktól. Ha Washington úgy döntött volna, hogy lezárja az északkeleti szír légtérrel a török repülőgépek előtt, akkor az a NATO kohéziójának – a Szövetség történetében – egyik legjelentősebb tesztje lett volna. Szerencsére a feszültségek nem jutottak ilyen messzire.

Bár nem létezett az egész EU-ra kiterjedő fegyverembargó, az összes EU-ország számos korlátozást vezetett be a fegyverek exportjára Törökországba. Az Egyesült Államok is határozott intézkedéseket hozott. Lindsey Graham szenátor Chris Van Hollen szenátorral együttműködve kétpárti szankciók bevezetését és Törökország felfüggesztését kérte a NATO-tól, kivéve, ha Ankara abbahagyja a katonai fellépést. Washington álláspontja nem változott addig, amíg Mike Pence alelnök 2019. október 17-én megállapodást nem kötött Ankarában arról, hogy Törökország felfüggeszti a hadműveletet a PKK-hoz kapcsolódó militánsok visszavonulásának idejére, a 120 km hosszú határ mentén Tel Ábjád (Tal Abyad) és Ras al-Ayn (Sari Kani) között, a török határtól 30 km-es mélységben. Egyrészt egyértelmű volt, hogy Törökország nyilvános diplomáciai erőfeszítései nem működtek jól a nyugati fővárosokban, így Ankarának hosszú utat kellett megtennie. Másrészt Nyugaton szokás szankciókon keresztül reagálni a török védelmi ágazatra, s ez nem feltétlenül a legjobb megoldás a NATO kohéziója tekintetében. Ezek az ügyletek egyenértékűek a Kreml szemében Moszkva befolyásoló szférájának kiterjesztésével.

Így a szövetségeseknek, különösen az európai nemzeteknek fel kell hagyniuk a török adminisztrációval folytatott vitájukkal, és el kell kerülniük olyan politikák folytatását,

amelyek azt jelentenék, hogy egy NATO-tagállam fegyverpiacát Moszkva kezébe adják. Mindenekelőtt továbbra is kulcsfontosságú a Törökországnak a BAE (British Aerospace) rendszerekkel és az EUROSAM-mel (francia–olasz Eurosam konzorcium) való katonai együttműködésének védelme, mivel az orosz védelmi iparnak különösen nagy ambíciói vannak a légi és légvédelmi területeken. A NATO és Törökország közötti kapcsolat fontosabb Szíriánál, mert néhány esemény komoly nézeteltérésekhez vezetett Ankara és hagyományos szövetségesei között. Végül is 2015 és 2018 között az SZ–400 orosz légvédelmi komplexum szíriai telepítésének elsődleges oka volt, hogy Törökország az egyetlen szövetséges nemzetként ugyanazt a fegyverrendszert szerezte be.

Végezetül, a szerző szerint a NATO szempontjából Törökország szíriai katonai politikájának teljes megértéséhez két tényező ismerete nélkülözhetetlen.

Először is, Ankara több katonai célkitűzést sikeresen valósított meg Szíriában. Számos stratégiai prioritást észlelhetünk, köztük a Baasz-rendszer megszűnését, az Oroszországgal való konfrontációt (majd aztán az együttműködést), al-Bab város megtisztítását az ISIS-től és a PKK sarjadékainak autonómiára vonatkozó törekvéseinek megakadályozását. Minden katonai politikai célkitűzés másképp hatott a transzatlanti stratégiai közösségre.

Másodszor, bár Törökországnak számos nézetkülönbsége volt a szövetségeseivel néhány szíriai kérdésében, különösen az Egyesült Államokkal, Ankara nem ütközött a NATO-val mint intézménnyel. Éppen ellenkezőleg, Ankara, különösen a szíriai polgárháború kezdetén, felbecsülhetetlen értékű eszköznek látta Törökország NATO-tagságát. Csak egy éven belül, 2012-ben, Törökország kétszer hivatkozott a Washingtoni Szerződés 4. cikkére – elsőként az RF–4E repülőgép lelövésekor, majd azt követően, amikor a szíriai arab hadsereg gránátjainak repeszei öt civilt öltek meg a határ menti Akçakale városban. 2015-ben a szövetségesek megállapodtak a Törökország számára kidolgozott, testre szabott biztonsági intézkedésekről (TAMT), amely kiterjeszti a hírszerzési, korai előrejelző és információmegosztási támogatást Ankara számára.

Jelenleg egyértelmű, hogy Törökország komoly nézeteltérésekkel találja magát szemben a Nyugattal Szíriával kapcsolatban, különösen az Olajág és a Béke Forrása hadműveletek tekintetében. Ezek a nézeteltérések lényegében geopolitikai jellegűek, és továbbra is fennmaradnak. A folytonos nézeteltérések érdekében az összes NATO-fővárosban, beleértve Ankarát, Washingtont és az európaiakat is, folytatni kell a kétoldalú vitákat, és kerülni kell a nézeteltérések kiterjesztését a Szövetségre. Reálisan nézve csak kevés lehetőség van, ha van egyáltalán a szíriai kérdés egységes megítélésére. Ugyanakkor a NATO fontossága Törökország nemzetbiztonsága szempontjából, valamint Törökországnak a NATO-ban betöltött szerepe továbbra is fontosabb, mint a szíriai kérdés.

KI VOLT A T–34 HARCKOCSI VALÓDI FŐTERVEZŐJE?

Юрий Анухин: Кто же был главным конструктором Т-34? Topwar, 06. 04. 2020., 7. <https://topwar.ru/169785-kto-zhe-by-l-glavnym-konstruktorom-t-34.html> (Letöltés időpontja: 2020. 03. 28.), orosz

A T–34 létrehozásának története a „nagy terror” időszakára esett, és ez igen tragikus keretet adott az alkotók munkájához. A szovjet historiográfiai kánon a T–34 létrehozását kizárólag Mihail Koskin főtervező nevéhez köti, aki 1936 decemberében váltotta le a bebörtönzött Afanaszij Firszovot. Meg kell jegyezni azonban, hogy a harckocsi megtervezéséhez tervezői zsenire volt szükség, ám Koskin nem volt az.

Az első szovjet harckocsi fejlesztésének kezdete

Az 1920-as évek végéig a Szovjetunióknak nem volt saját tervezésű harckocsija, csak 1927-ben adta meg a hadsereg a követelményeket az első szovjet tervezésű géppuskával és ágyúfegyverzettel rendelkező „manőverező tank” kifejlesztésére. A harckocsi fejlesztését a Fegyverzeti Arzenál Vállalat fő tervezőirodája kezdte meg Harkovban, a KhPZ Komintern 183. üzemében, ahol speciális tervezőcsoportot hoztak létre, amelyet egy fiatal és tehetséges tervező, Ivan Alekszenkó vezetett 1931-ig. A csoportban dolgozó fiatal tervezők közt volt a jövőbeli főtervező, Alekszander Morozov is.

A tervezők rövid idő alatt kidolgozták a harckocsi segédletet, és 1929-ben elkészítették a T-12 nevű harckocsi prototípusát. A teszteredmények alapján a harckocsit T-24 jelű harckocsivá alakították át, és 25 járműből álló kísérleti tételt gyártottak belőle. Az újabb tesztekkel megkezdték a konstrukció finomítását, de 1931 júniusában elrendelték a munka leállítását, és a BT kerekes-lánctalpas harckocsi tervezésének megkezdését.

Ennek oka az volt, hogy a katonai vezetés úgy döntött: nem a „semiből” fejleszti ki a hazai harckocsikat, hanem kölcsönzi a nyugati tervezők tapasztalatait, és licenc alapján gyárt külföldi harckocsikat: így lett az amerikai „Christy” M1931 a nagy sebességű BT-2 prototípusa, az angol „Vickers” hattonnás pedig a könnyű T-26 prototípusa. A BT-2-t a KhPZ-ben Harkovban állították elő, a T-26-ot a „Bolszevik” leningrádi üzemében kezdték gyártani. Tehát a Szovjetunióban két harckocsiépítési iskola alakult ki.

Harkovban a KhPZ vezetése és tervezői ellenálltak az események ilyen fordulatának, nem siettették a BT-2 előállítását, és megpróbálták befejezni a T-24 finomított változatát. Moszkva ragaszkodott a döntéshez, így a BT-2-esen végzett munka lassan kapott lendületet. A T2K tervezőiroda vezetője, Alekszenkó úgy gondolta, hogy az idegen berendezések másolása nem hazafias cselekedet. Úgy vélte, a Szovjetunióknak saját harckocsi iskolát kell létrehoznia, és egyet nem értése jeleként kilépett az irodából.

Az elsősorban felsőfokú műszaki végzettség nélküli fiatalok támogatták Alekszenkót a T-24 harckocsi megalkotásának törekvéseivel. A tervezőiroda megerősítésére az Állami Politikai Igazgatóság (OGPU) 1931 decemberében hozott döntésével a tervezőiroda vezetőjévé kinevezték a tehetséges és tapasztalt mérnököt, Afanaszj Firszovot, aki az egyik moszkvai börtöncellában ült, „szabotázsstevékenységért” öt év börtönre ítélve. Firszov kinevezése döntő szerepet játszott a tervezőiroda és a szovjet harckocsi építés szempontjából.

Ki volt Firszov?

Firszov 1883-ban született egy bergyánszki kereskedőcsaládban. A vasútműszaki iskola befejezése után felsőoktatásban részesült a németországi mittweidai Felsőfokú Műszaki Iskolában és a zürichi Politechnikai Intézetben (többek között Albert Einstein is itt kapta a diplomáját), dízelmotor-tervező szakon. A diploma megszerzése után tervezőként dolgozott a Zulzer gyárban. 1914-ben visszatért Oroszországba, s a Kolomenszkoje gépgyártó üzemében megkezdte a tengeralattjárók dízelmotorjainak fejlesztését, majd a Nyizsnyij Novgorod-i Krasznaja Etna üzem főszerelőjévé vált, 1927-ben pedig a nyikolajevi Andre Marti gyárban lett dízelépítő főmérnök. 1929-ben a „rég rendszer” képviselőjeként részt vett a gyárban egy ellenforradalmi csoport rendezvényén, nem vallotta bűnösnek magát, és nem is bizonyították rá, de a gyanú miatt 1929-ben kilépett, Leningrádba költözött, és ott az Orosz Dízel gyár szakembereként dolgozott.

Az 1930-as években kezdődött meg az Ipari Párt tagjainak tárgyalása. A vádlottak között volt Firszov egyik közeli ismerőse is, és őt is emlékeztették a „nyikolajevi esetre”, ami miatt letartóztatták, és öt év börtönre ítélték. Ordzsonikidze (ipari népbiztos) közvetlen felügyelete alatt, minősített szakemberként dolgozott az egyik moszkvai börtönüzemben. Itt kezdett el foglalkozni harckocsitervezéssel.

1931-ben őrizet mellett Harkovba küldték, hogy irányítsa a „lázadó” harckocsitervező irodát. A T-24 alkotóinak csapata kezdetben nem túl melegen fogadta a „felülről” küldött jelöltet, de a tehetséges és sokoldalú, enciklopédikus tudású mérnök gyorsan megszerezte a tekintélyt és a tiszteletet. A kortársak szerint az OGPU éjjel-nappali ellenőrzése alatt állva és a gyárban élve – mivel a családjá Leningrádban maradt – teljes egészében a munkának szentelte magát. Firszov képes volt hatékonyan és egyértelműen szervezni a beosztottai munkáját, visszafogott, kiegyensúlyozott kommunikációval próbálta tapasztalatait továbbadni beosztottainak. Velük együtt tanulmányozta a külföldi vállalatok műszaki innovációit, ösztönözte az idegen nyelvek tanulását.

A BT harckocsicsalád és a V2 dízelmotor fejlesztése

Firszov feladata a minőségi BT-2 harckocsi gyártásának megszervezése volt. A harckocsinak számos hibája és hiányossága volt a fő szerkezeti egységekben, az erőátvitelben és az alvázban is. Az USA-ból vásárolt Liberty motor is szeszélyes volt: gyakran túlhevült, és voltak olyan esetek, amikor az indítás során kigyulladt. A harckocsik sorozatgyártásának beindítása azért is volt nehéz, mert a gyárban nem voltak adottak a feltételek ekkora mennyiség kezelésére. A hadsereg részéről gyakran érkeztek panaszok a sebességváltók meghibásodásáról is.

Firszov és fiatal tervezői csapata alapos munkát végzett a harckocsi további finomítása és a gyártási technológia fejlesztése érdekében. A problémák fokozatosan megszűntek. Vezetése alatt kifejlesztették a BT-5 és a BT-7 harckocsikat. 1935-ben a BT-7 harckocsi kifejlesztéséért Firszov megkapta a Vörös Zászló Érdemrendet.

1932-ben a gyárban a dízelüzem vezetője, Konsztyantyin Cselpán gépészmérnök vezetésével elkészítették a 400 lóerős BD-2 harckocsi-dízelmotort, a jövőbeni V2-t. Cselpán többször tanúbizonyságot tett arról, hogy Firszov mint képzett dízelszakember nagyban hozzájárult a motor létrehozásához. A hadsereg és Sztálin személyesen figyelték a dízelüzem haladását. A BD-2 első példányát 1934-ben mutatták be az ország vezetésének. A fejlesztéért az üzem igazgatója, Bondarenko és Cselpán Lenin-rendet kapott.

Az új harckocsi koncepciója és a megtorlás

A BT kerekes-lánctalpas harckocsik fejlesztése közben a tapasztalt mérnök, Firszov látta, hogy zsákutcába jutottak, és nem lehetséges az áttörés. Elkezdte keresni egy alapjaiban új harckocsi létrehozásának lehetőségét, és vezetése alatt 1935-ben az Alekszander Morozov, Mihail Tarsinov és Vaszilij Vasziljev alkotta kis csoport megkezdte egy ilyen új harckocsi kifejlesztését. Firszov meghatározta a jövőbeni T-34 elsődleges műszaki paramétereit és főbb technikai jellemzőit. Vasziljev így emlékezett erre: „Már 1935 végén a főtervező asztalán voltak a kidolgozott vázlatok egy alapvetően új harckocsiról: ágyúlövedékeknek ellenálló páncélzat nagy dőlésszöggel, hosszú csövű 76,2 mm-es ágyú, V2 dízelmotor, legfeljebb 30 tonna súly...”

A BT-család harckocsijától eltérően az új harckocsi csonka kúp alakú öntött tornyot kapott, Christie futóművet örökölt, és a kerekes-lánctalpas hajtóművét pusztán lánctalpassá alakították át.

1936-ban a KhPZ Komintern 183. sz. gyára névváltozáson esett át, és a továbbiakban a KB T2K, KB–190 nevet viselte. A tervezőiroda az új harckocsi alkatrészein és szerelvényein dolgozott, de 1936 nyarán a gyárban is megkezdődött a megtorlás. Ennek oka a harckocsi-csapatok tömeges panasza volt a BT–7 harckocsi sebességváltóinak meghibásodása miatt. A harckocsinak valóban voltak konstrukciós hibái, ráadásul a csapatok látványos ugratásokat végeztek a harckocsikkal, amelyek természetesen befolyásolták a BT–7 teljesítményét. A harceszközt „kártékony, veszélyes harckocsinak” kezdték nevezni. (A BT–7-nek jellegzetes tulajdonsága volt, hogy nagy sebességének köszönhetően szinte ugorva tudott áthaladni a kisebb terepegyenetlenségek felett. Ez a tulajdonság később szándékos ugrások kivitelezéséhez vezetett. A tereptől és a felépített ugrórampától függően a BT–7 akár 20 méterre is el tudott ugrani. A szándékos ugrások technikáját a Legfelsőbb Parancsnokság is jóváhagyta, és szabványos eljárásként rögzítette, amit harci körülmények között is végre kell hajtani – *a szerk.*) Firszovot ezért elbocsátották posztjáról, de a tervezőirodában hagyták tovább dolgozni.

Ordzsonikidze 1936 decemberében Firszov helyett Mihail Koskint nevezte ki a KB–190 iroda vezetőjévé. Firszov személyesen találkozott az új főtervezővel, folytatta a tervezőirodában a munkát, és lelkiismeretesen naprakész volt.

Firszov vezetése alatt Morozov rövid idő alatt kifejlesztett egy új sebességváltót, üzembe helyezte és a kérdést lezárták. De közeledett 1937, a nagy terror éve. A hatóságok nem felejtették el Firszov Nyikolajevben és Leningrádban végzett „szabotázsstevékenységét”. 1937 márciusában ismét letartóztatták, és egy moszkvai börtönbe küldték. Egy ideig egy másik „kártévővel”, Tupoljev repülőgép-tervezővel együtt tartották ott fogva.

A megtorlás nemcsak a hamarosan kivégzett Firszovot, hanem a gyár és a tervezőiroda több vezetőjét és mérnökeit is érintette. 1937-ben az üzembe egy moszkvai bizottságot küldtek a BD–2 motorok alacsony minősége okainak feltárására, amely a motor tervezésének hibáit és a nem megfelelő gyártási technológiát mutatta ki.

A bizottság munkájának eredményei alapján a motort kétezer változtatással véglegesítették. Cselpant elbocsátották, és 1937 decemberében a tervezőkkel együtt letartóztatták: Trasutyin, Aptekman, Levitan és Gurtov dízelmérnököket, Trasutyin kivételével „rongálásért” kivégezték, utóbbit 1939-ben engedték szabadon. A ljásai üzem főmérnökét, Metancev fémkohászt, sok más mérnököt és katonai képviselőt letartóztattak. 1938 májusában letartóztatták Bondarenkót, az üzem igazgatóját, és hamarosan ki is végezték.

Vasziljev szerint a megtorlás valódi főbiát okozott a KB–190 irodában. Emlékezete szerint: „Azt kell mondanom, hogy személyesen nagyon nehezen viseltem el ezt a főbiát. Álomban hallottam a közeledő »fekete holló« hangját. Megjelent pár ember hivatali ruhában, és udvariasan közölték az érintettel, hogy kövesse őket.”

Ilyen körülmények között, a félelem és a letartóztatások jegyében folytatódott az új harckocsi kifejlesztése.

Ki is valójában Koskin?

Koskin pártfunkcionárius és jó szervező volt. Személyesen ismerte Ordzsonikidzét és Kirovot. Két évvel a Harkovba történő kinevezése előtt a leningrádi Politechnikai Intézetben végzett, majd tervezőként dolgozott a leningrádi Kirov üzem harckocsitervező irodájában.

Ezzel véget is ért a harckocsik fejlesztésében szerzett tapasztalata. Ordzsonikidze tapasztalt szervezőként küldte a KB–190-hez, hogy megoldja a harckocsigyár nehéz helyzetét.

Koskin valóban tehetséges vezetőnek bizonyult, nagyra értékelte a fiatal tervezők csapatát és a Firszov által javasolt új harckocsi koncepció egyediségét. Ezt megelőzően meglehetősen magas adminisztratív és pártpozíciókban dolgozott, és tagja volt a Legfelsőbb Bíróságnak, ahol bizonyította: lehetőség van egy új harckocsi létrehozására. Meggyőzte őket arról, hogy ne folytassák a KB–190 tervezőiroda alkalmazottaival szembeni megtorlásokat. Koskin vezetésével ebben a kiélezett helyzetben folytatódott a harckocsi-előállítás.

Koskin és Dik konfrontációja

A KB–190 megerősítésére 1937 júniusában a moszkvai Katonai Gépesítés és Motorizáció Akadémia adjunktusát, Dik hadmérnök ezredest küldték, nem teljesen világos célokkal. Neki volt alárendelve a tervezők egy része és hatalommegosztás uralkodott az irodában, ami semmi jóval nem kecsegtetett. Ebben az időszakban a tervezőiroda a BT–7 harckocsi korszerűsítésén és egy új harckocsi fejlesztésén dolgozott, amely hat futógörgővel, dízelmotorral, kúpos toronnyal, 45 mm vagy 76 mm ágyúval és ferde páncélzattal rendelkezett (a BT–5 és a BT–7 gyors harckocsik szolgáltatták az alapját a T–34 kifejlesztésének – *a szerk.*).

Koskin és Dik közös munkája nem volt sikeres, egymást vádolták helytelen tervezési döntésekkel, a műveletek megszakításával és néha a munka szabotálásával. Növekedett a kölcsönös panaszok száma, de a munka nem haladt.

A moszkvai vezetés megelégedte a konfliktusokat, és 1937 szeptemberében a KB–190 irodát két részre osztották. Egy külön tervezőirodát Dik vezetésével közvetlenül az üzem főmérnöke alá rendelték, és Dorosenko, Tarsinov, Gorbenko, Morozov és Vasziljev lettek a tervezőiroda szekcióvezetői. A tervezőirodát a katonai akadémia 50 végzős hallgatójával tervezték feltölteni, és tanácsadóként bevonták a munkába a híres harckocsitesztelőt, Kulcsitszkij századost.

Koskin továbbra is a KB–190 iroda vezetője volt, amelynek kizárólag a BT–7 korszerűsített verzióinak fejlesztésével kellett foglalkoznia.

1937 októberében új megrendelést adtak le egy új kerekes-lánctalpas harckocsi létrehozására, amely három pár hajtókerékkel, 45 mm vagy 76,2 mm ágyúval és dízelmotorral van felszerelve, elülső páncélzatának vastagsága 25 mm.

Az új harckocsi kifejlesztése Firszov koncepcióján alapult, amelyet Morozov és Tarsinov fejlesztettek tovább. Az 1937 novemberében és decemberében a gyárra kiterjedő letartóztatási hullám szervezetlenné tette az új harckocsi munkálatait. Diket a munka megszakításával vádolták meg, 1938 áprilisában letartóztatták és tíz évre elítélték, s ez véget is vetett karrierjének.

Koskin befejezi a harckocsi fejlesztését

Nem egészen egyértelmű, hogy Koskin ilyen körülmények között hogyan hozta létre a KB–24 tervezőirodát, és hogyan folytatta az új harckocsi munkálatait. 1938 márciusának közepén, a Páncélos Parancsnokság testületi ülésén és március végén, a Védelmi Bizottság ülésén Koskin és Morozov bemutatták a kerekes-lánctalpas harckocsi tervét. A harckocsi előzetes tervét a következő megjegyzésekkel jóváhagyták: „a páncélzatot 30 mm-re növelve és 76,2 mm-es ágyúval felszerelve”. Ugyanakkor Koskin vezetésével 1938 végén kifejlesz-

tektek és megkezdték a BT–7M harckocsi sorozatgyártását egy V2 motorral, amely felerősítette annak a lehetőségét, hogy az új dízelmotor használható a harckocsiban.

Koskin folytatta a harcot a harckocsi lánctalpas változatáért, és 1938 szeptemberében az üzem feladata lett a harckocsi két változatának, a kerekes-lánctalpas A–20 és a lánctalpas A–20G (A–32 – a későbbi T–34 – *a szerk.*) kifejlesztése.

Az erőfeszítések összekapcsolása érdekében a gyár mindhárom tervezőirodáját egy Koskin által vezetett KB–520 tervezőirodában egyesítették; Morozov lett a főmérnökhelyettes, Kucserenko pedig az egyesített tervezőiroda helyettes vezetője. A lehető legrövidebb időn belül elkészítették a harckocsimodelleket, és 1939 június–augusztusában tesztelték őket a harkovi lőtér területén. Mindkét harckocsi sikeresen esett át a teszten, de az A–32 kialakítása sokkal egyszerűbb volt a komplex kerekes hajtóművek hiánya miatt, és volt súlytartaléka is.

Szeptemberben az A–20-t és az A–32-t bemutatták a Védelmi Minisztérium vezetőségének, ahol az utóbbi nagyon hatékonyan teljesített. A tesztek és a bemutató eredmények alapján úgy döntöttek, hogy az A–32 harckocsi lánctalpas változatánál maradnak, s páncélvédelmét 45 mm-re növeltetik.

Két A–32 harckocsi sürgős gyártása kezdődött meg az üzemben. A harckocsialkatrészeket aprólékosan készítették és szerelték össze, az alváz és a torony külső felületét gondosan megmunkálták. A tapasztalt apparátcsik Koskin tökéletesen tudta, hogy amikor a harckocsikat bemutatják a felső vezetésnek, minden apróság számít.

Aztán megtörtént a tankok talpon menetelése Harkovból Moszkvába, a harckocsik sikeres bemutatása Sztálinnak a Kremlben, visszaindulás Harkovba, Koskin betegsége (tüdőgyulladása) és tragikus halála. A legmagasabb szintű bemutatkozás után a harckocsikat megvizsgálták a Kubinkában (egy Moszkva melletti bevizsgálóhelyen) és a Karéliei-földszoroson, és maga Sztálin is nagyra értékelte a harcjárműveket, így engedélyt kaptak az „életre”.

Tehát Firszov, a tervező zseni és Koskin, a tehetséges szervező a kibontakozó megtorlás idején és a harckocsifejlesztés katonai kilátásai ismeretének hiányában képesek voltak olyan harceszközt létrehozni, amely a győzelem szimbólumává vált abban a szörnyű háborúban. Kétségtelenül mindketten hatalmas mértékben hozzájárultak e híres harckocsi létrehozásához, de igazságtalan lenne, ha minden babért Koskinnak tulajdonítanának.

A harckocsi koncepcióját és elrendezését Firszov fogalmazta meg, a harckocsi fő alkotóelemeit vezetése alatt a tervezőirodák fejlesztették ki, és azok a szakemberek készítették el, akik Firszov irányítása alatt kezdték el megtervezni azokat. Megmentették a vezető tervezők gerincét, és Koskin abban a tragikus helyzetben szervezte meg a harckocsi fejlesztésének befejezését és érte el a hadrendbe állítását. Firszov és Koskin neve, mint a T–34 főtervezői, méltán állnak egymás mellett.